

Vlaamse NEET-jongeren in beeld: kwetsbare groepen onder de radar

De Vlaamse beleidsnota Werk en Sociale Economie (2019-2024) zet sterk in op het beter benutten van het arbeidspotentieel van kwetsbare groepen en niet-beroepsactieven. De groep jongeren die niet aan het werk is en geen onderwijs of opleiding volgt maar hiervoor wel in aanmerking komt, de NEET-jongeren (Not in Education, Employment or Training), is een deelpopulatie die in deze beleidsnota naar voren wordt geschoven. Na de financiële crisis van 2008 steeg het aantal NEET-jongeren fors, pas tijdens de recentste jaren zien we een dalende trend. Ook de huidige COVID-19-pandemie heeft een sterke impact op jongeren en hun toetreding tot de arbeidsmarkt, wat ook de positie van NEET-jongeren extra kwetsbaar maakt. NEET-jongeren verdienen dan ook bijkomende aandacht in beleid en onderzoek. Het aandeel NEET-jongeren tot een minimum beperken, vraagt om een goede mobilisering en begeleiding naar een baan of opleiding. Hierbij is het belangrijk om rekening te houden met de heterogeniteit in samenstelling van deze groep. Hoewel niet elke NEET-jongere een grote afstand tot de arbeidsmarkt heeft, blijven velen van hen onder de radar. Om meer zicht te krijgen op deze heterogeniteit, analyseren we in deze bijdrage het profiel van de NEET-jongeren in Vlaanderen. We doen dit op basis van hun sociodemografische kenmerken en hun arbeidsmarktpositie.

In het eerste deel van deze bijdrage bekijken we de omvang en de evolutie van de NEET-jongeren in het Vlaams Gewest en plaatsen we dit in een Europees perspectief. In het tweede deel gaan we dieper in op de sociodemografische achtergrond van deze doelgroep. Als afsluiter nemen we de

arbeidsmarktpositie van NEET-jongeren en hun afstand tot de arbeidsmarkt onder de loep.

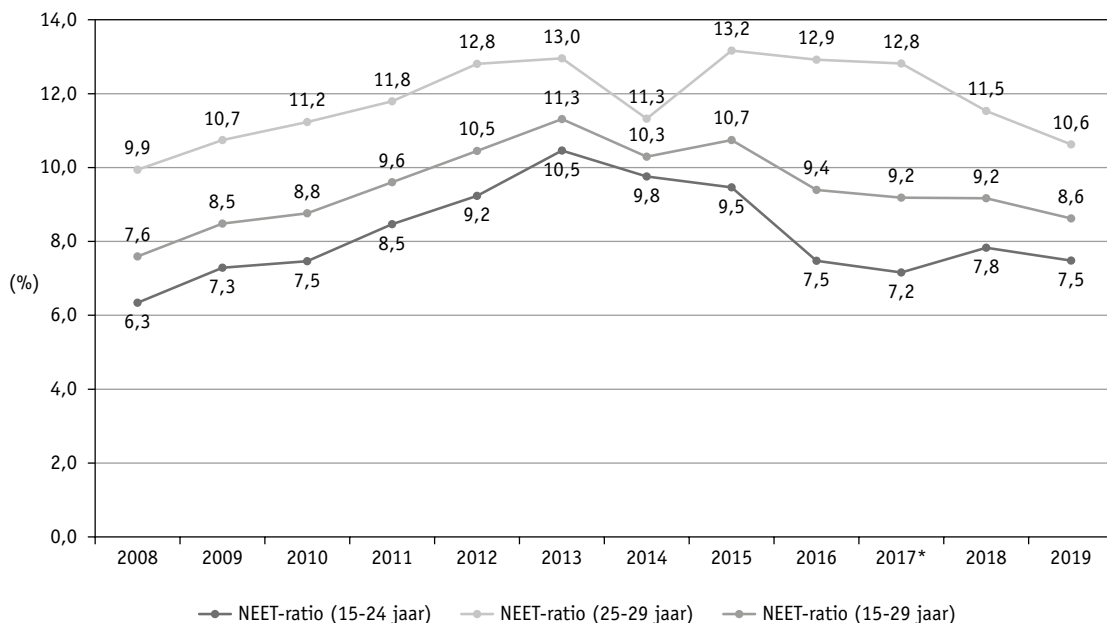
Voor alle berekeningen gebruiken we de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK), dit is de Belgische versie van de Europese Labour Force Survey (LFS). We beperken ons niet tot de klassieke leeftijdsafbakening 15 tot 24 jaar. Omdat jongeren steeds langer studeren, analyseren we ook de groep 15- tot 29-jarigen en de subgroep 25 tot 29 jaar. Op die manier brengen we een grotere groep van jongeren die de overgang maken van onderwijs naar arbeidsmarkt in beeld. Bovendien maken de grotere aantallen betere analyses van deze doelgroep mogelijk.

In deze bijdrage focussen we op een kwantitatieve benadering: we onderzoeken de NEET-populatie in Vlaanderen op basis van enquête-data (EAK). Hiermee krijgen we zicht op profielkenmerken van deze groep jongeren. Kwalitatieve elementen zoals de redenen waarom jongeren zich in een NEET-situatie bevinden, de rol van hun achtergrond en verleden hierbij, de

moeilijkheden die zij ervaren, de hulp die zij kunnen gebruiken en hun toekomstperspectieven blijven in deze studie buiten beschouwing. Het is daarom relevant om naast onze kwantitatieve bevindingen ook kwalitatief onderzoek te plaatsen (bijvoorbeeld Desseyne, Hoefnagels, & Vandekerke, 2016).

Figuur 1.

Evolutie NEET-ratio (15-24, 25-29 en 15-29 jaar) (Vlaams Gewest, 2008-2019)

Noot: * Tijdsbreuk tussen 2016 en 2017. In 2017 werd de EAK grondig hervormd, wat zorgt voor een breuk in de resultaten. De evolutie moet bijgevolg met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden.

Bron: Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium) EAK, Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt Werk)

De NEET-ratio in Vlaanderen

Evolutie van de NEET-ratio

De NEET-ratio drukt uit hoeveel NEET-jongeren er zijn in relatie tot het totale aantal jongeren. Figuur 1 toont de evolutie van de NEET-ratio in Vlaanderen van 2008 tot en met 2019. Voor de 15- tot 24-jarigen bedraagt de ratio 7,5% in 2019, bij 25- tot 29-jarigen betreft dit 10,6%. Aangezien een groot deel van de 15- tot 24-jarigen nog studeert, is het niet verwonderlijk dat de NEET-ratio voor deze groep lager ligt dan die van de 25- tot 29-jarigen. Voor de bredere leeftijdsklasse 15- tot 29-jarigen bedraagt de NEET-ratio 8,6%.

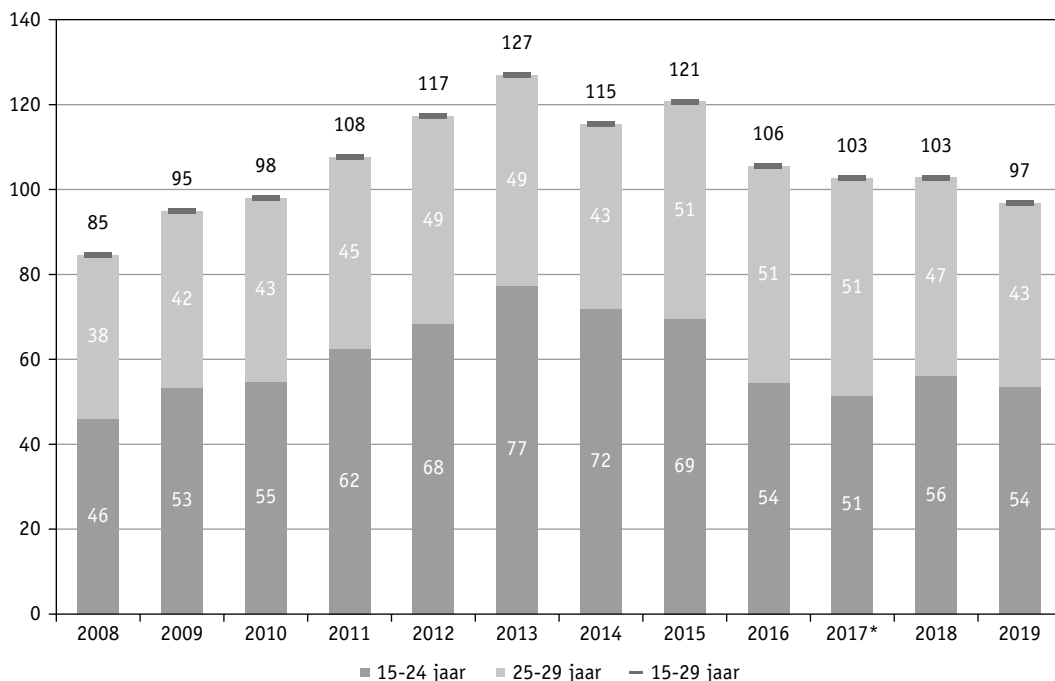
Door te kiezen voor de tijdsperiode 2008-2019, kunnen we de invloed van de financieel-economische crisis, en het bijhorende herstel nadien, bestuderen. De evolutie van de NEET-ratio toont aan dat NEET-jongeren gevoelig zijn voor conjunctuurschommelingen. Na de financieel-economische crisis van

2008-2009 steeg de NEET-ratio voor de drie leeftijdsgroepen. Aan deze stijgende trend kwam een einde in 2013 voor de 15- tot 24-jarigen en 15- tot 29-jarigen. Vanaf dan kent Vlaanderen een graduele daling van het aandeel NEET-jongeren. Deze daling is toe te schrijven aan zowel een toegenomen aandeel werkende jongeren (van 27,7% in 2013 naar 33,4% in 2019 voor 15- tot 24-jarigen (niet in de figuur)) als aan het toegenomen aandeel jongeren dat onderwijs volgt of deelneemt aan een opleiding (van 66,1% in 2013 naar 71,0% in 2019 voor 15- tot 24-jarigen (niet in de figuur)). De NEET-ratio toont dus al enkele jaren tekenen van herstel, maar anno 2019 is het precrisisniveau van 2008 nog niet gehaald.

Dezelfde tendens zien we in figuur 2, waar we het absoluut aantal NEET-jongeren in het Vlaamse Gewest afbeelden voor de 15- tot 29-jarigen. We maken in de figuur ook een verdere uitsplitsing naar de 15- tot 24-jarigen en de 25- tot 29-jarigen. Voor de 15- tot 29-jarigen bedraagt de ratio 8,6% in 2019 (zie figuur 1), wat betekent dat 97 000 jongeren

Figuur 2.

Aantal (x1000) NEET-jongeren (15-29 jaar met uitsplitsing naar 15-24 en 25-29 jaar) (Vlaams Gewest, 2008-2019)

Noot: * Tijdsbreuk tussen 2016 en 2017. In 2017 werd de EAK grondig hervormd, wat zorgt voor een breuk in de resultaten. De evolutie moet bijgevolg met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden.

Bron: Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium) EAK, Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt Werk)

tussen de 15 en 29 jaar geen betaalde arbeid hebben verricht tijdens de referentieweek, noch deelnamen aan onderwijs of opleiding gedurende de referentiemaand. Zoomen we in op de verdeling naar leeftijd, dan zien we dat de jongste groep in elk van de geobserveerde jaren telkens een lichte meerderheid heeft. Anno 2019 bestaat de NEET-groep uit 54 000 15- tot 24-jarigen en 43 000 25- tot 29-jarigen.

De vaststelling dat de NEET-ratio daalt in tijden van economisch herstel maakte ook de OESO (2016) eerder. Toch blijft er ook tijdens economische hoogconjunctuur een structureel aantal NEET-jongeren aanwezig, waarvoor een gericht beleid nodig is. De huidige COVID-19-pandemie kan bovendien een halt toeroepen aan de dalende NEET-trend, aangezien ook voorgaande crisissen een sterk negatief effect hadden op de werkzaamheid van jongeren. Dit geldt zowel voor werkende jongeren als

voor schoolverlaters. Zo kende de jeugdwerkloosheidsgraad voor 15- tot 24-jarigen pieken in 2009 (15,7%) en 2013 (16,6%) terwijl deze anno 2019 gedaald is tot 9,5%, het laagste cijfer sinds begin jaren negentig (De Smet et al., 2020). Ten gevolge van COVID-19 verwachten we op basis van projecties van VDAB, ERMG en FPB de komende maanden enerzijds een verhoogde instroom van personen in werkloosheid vanuit onder andere tijdelijke werkloosheid, collectief ontslag, herstructurering en faillissementen en anderzijds een verdere terugval van de vacatures (Baert et al., 2020). Dit treft vooral jongeren proportioneel hard omdat zij in een kwetsbaardere positie zitten dan personen met meer anciënniteit. Jongeren werken bijvoorbeeld vaker met flexibele arbeidscontracten of in crisisgevoelige sectoren en roteren veel sneller tussen tijdelijke jobs, werkloosheid en/of niet-beroepsactiviteit. Zelfs in economisch gunstige tijden is het moeilijker voor jongeren met weinig werkervaring

om (langdurig) werk te vinden (Chung, Bekker, & Houwing, 2012).

Vlaanderen in Europa

In dit onderdeel plaatsen we de NEET-ratio op basis van de klassieke leeftijdsafbakening van 15 tot 24 jaar in Europees perspectief (figuur 3). Vlaanderen sluit met een NEET-ratio van 7,5% aan bij de landen met lagere NEET-ratio's. België (9,3%) behoort tot de middenmoot en scoort iets lager dan het Europese gemiddelde (10,1%). Het Waals en Brussels Hoofdstedelijk Gewest hebben een hogere NEET-ratio van respectievelijk 11,0% en 12,9%. Op Frankrijk na behoren onze buurlanden tot de top: Nederland is koploper met een NEET-ratio van 4,3%, Luxemburg (5,6%) en Duitsland (5,7%) vervolledigen samen met Zweden (5,5%) de top-vier. Frankrijk ligt met 10,6% in de buurt van het Waals Gewest. Bulgarije (13,7%), Roemenië (14,7%) en Italië (18,1%) sluiten het Europees rijtje af.

Sociodemografische analyse van de NEET-jongeren

Nu we een beeld hebben van de omvang en evolutie van het aandeel NEET-jongeren in Vlaanderen en de Europese Unie (EU-28), gaan we dieper in op het profiel van de NEET-jongeren. In tabel 1 splitsen we de leeftijdsgroepen 15- tot 24-jarigen, 25- tot 29-jarigen en 15- tot 29-jarigen op naar sociodemografische kenmerken. Binnen elke leeftijdscategorie berekenen we voor de kenmerken geslacht, onderwijsniveau, geboorteland en het hebben van een handicap, aandoening of ziekte de samenstelling van zowel de groep NEET-jongeren als de totale populatie. Op die manier komen we te weten welke groepen over- of ondervertegenwoordigd zijn ten aanzien van de totale populatie in de betreffende leeftijdscategorie.

Een eerste opmerkelijke vaststelling is te vinden bij geslacht. Waar bij de 15- tot 24-jarigen mannen de meerderheid uitmaken (53,0%), zijn bij de 25- tot 29-jarigen vrouwen opvallend vaker NEET (58,4%). Verder vinden we voor beide leeftijdscategorieën verschillen naar geboorteland en arbeidshandicap. Zo zijn NEET-jongeren doorgaans geboren in België, maar zijn jongeren geboren buiten EU-28

sterker vertegenwoordigd in de NEET-categorie dan in de totale populatie. Dit geldt voor beide leeftijdsgroepen, maar is uitgesprokener voor de 25- tot 29-jarigen: een vierde van de NEET-jongeren is geboren buiten de EU-28 (25,0%), terwijl zij 8,1% uitmaken van de totale jongerenpopulatie. Eenzelfde patroon constateren we bij arbeidshandicap. In het algemeen heeft het overgrote deel van de NEET-jongeren geen arbeidshandicap, maar jongeren met een arbeidshandicap zijn wel oververtegenwoordigd in de NEET-categorie. Binnen de leeftijdscategorie 15- tot 24-jarigen ervaart 4,8% hinder door een handicap, aandoening of ziekte, terwijl 15,0% van de NEET-jongeren in deze leeftijdscategorie een arbeidshandicap heeft. In de leeftijdscategorie 25- tot 29-jarigen is dit respectievelijk 5,6% en 27,6%. Doordat we in deze bijdrage de leeftijdsklassen breder definiëren dan de klassieke afbakening 15 tot 24 jaar, wordt de rol van onderwijsniveau duidelijker. Zowel bij de 15- tot 29-jarigen als bij de subgroep 25- tot 29-jarigen zijn NEET-jongeren overwegend kort- of middengespoold. Hoewel de middengespoolden de meerderheid van de NEET-groep vormen (respectievelijk 41,3% en 40,7%), zijn de kortgeschoolden (respectievelijk 38,7% en 34,2%) oververtegenwoordigd in de NEET-categorie in vergelijking met hun aandelen in de totale jongerenpopulatie, zeker bij de oudste leeftijdscategorie (respectievelijk 30,9% en 10,9%). Omdat een groot aandeel kortgeschoolden jonger is dan 18 jaar, vinden we deze oververtegenwoordiging van kortgeschoolden niet terug bij de jongste categorie (15-24 jaar). Aangezien zij leerplichtig zijn, trekt dit de NEET-ratio van deze groep naar beneden en ligt deze meer in lijn met hun aandeel in de totale populatie.

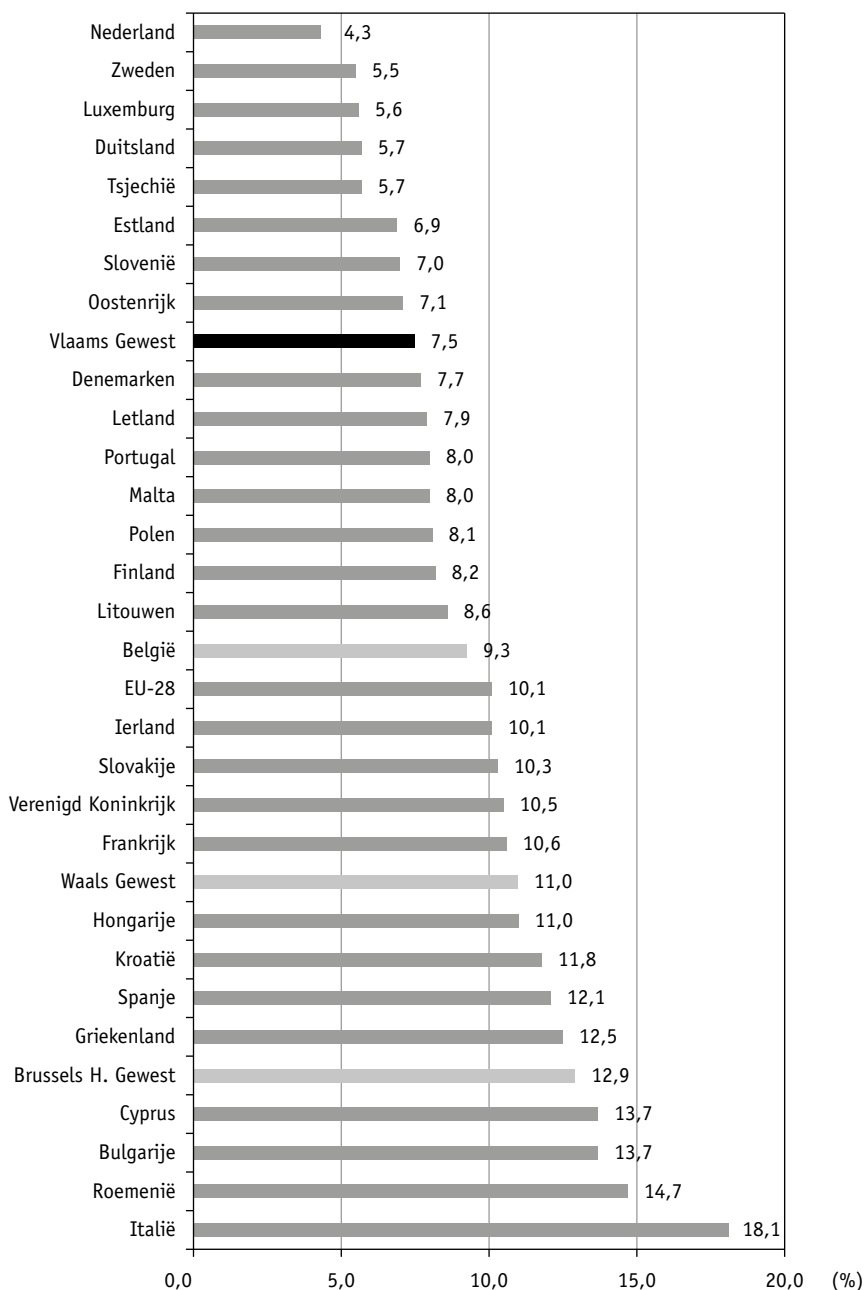
Uit tabel 1 blijkt dat het in Vlaanderen vooral kwetsbare groepen zijn die hogere aandelen NEET bevatten. Eerder wetenschappelijk onderzoek wees al op de diverse samenstelling van de groep NEET-jongeren en de nood aan een gespecialiseerde aanpak (Scholiers & Herremans, 2016; Desseyne & Hoefnagels, 2015).

Arbeidsmarktpositie van NEET-jongeren

In dit onderdeel gaan we dieper in op de arbeidsmarktpositie van NEET-jongeren. We brengen

Figuur 3.

NEET-ratio in Europees perspectief (15-24 jaar) (EU-28, 2019)

Noot: De (evolutie van de) indicator 'NEET-jongeren naar geslacht' kan geraadpleegd worden in de visualisatietool 'Vlaanderen binnen Europa' op de website van het Steunpunt Werk.

Bron: Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium) EAK, Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt Werk)

Tabel 1.

Aandeel (%) NEET-jongeren (15-24, 25-29 en 15-29 jaar) naar sociodemografische kenmerken (Vlaams Gewest, 2019)

	15-24 jaar		25-29 jaar		15-29 jaar	
	NEET	Totale populatie	NEET	Totale populatie	NEET	Totale populatie
Geslacht						
Man	53,0	51,1	41,6	50,3	47,9	50,8
Vrouw	47,0	48,9	58,4	49,7	52,1	49,2
Onderwijsniveau						
Kort	42,4	42,2	34,2	10,9	38,7	30,9
Midden	41,9	41,0	40,7	38,9	41,3	40,3
Hoog	15,8	16,7	25,1	50,1	19,9	28,8
Geboorteland						
Geboren in België	84,2	91,0	68,0	85,6	77,0	89,0
Geboren in EU-28 (excl. België)	nb	4,1	nb	6,3	nb	4,9
Geboren buiten EU-28	13,3	4,9	25,0	8,1	18,5	6,1
Arbeidshandicap						
Hinder	15,0	4,8	27,6	5,6	20,2	5,1
Geen hinder	85,0	95,2	72,4	94,4	79,8	94,9
Leeftijd						
15-24 jaar					55,3	63,8
25-29 jaar					44,7	36,2

Noot: 'Nb' wijst op niet-betrouwbare gegevens wegens te kleine celtaantallen.

Bron: Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium) EAK (Bewerking Steunpunt Werk)

verschillende indicatoren samen om de positie op en afstand tot de arbeidsmarkt in kaart te brengen. Niet elke NEET-jongere staat immers even dichtbij of veraf van de arbeidsmarkt. We focussen in onderstaande analyses enkel op de brede leeftijds-categorie 15 tot 29 jaar. Zoals eerder aangegeven heeft deze leeftijdsafbakening als voordeel dat we een grote groep van jongeren die de overgang maken van onderwijs naar arbeidsmarkt vatten. Bovendien zorgen de grotere aantallen NEET ervoor dat we diepgaandere analyses kunnen uitvoeren.

Onze analyse van de arbeidsmarktpositie van NEET-jongeren gebeurt in eerste instantie vanuit een *arbeidsmarktperspectief* waarin we een inschatting maken van hoe ver NEET-jongeren van de arbeidsmarkt verwijderd zijn. We houden in tweede instantie, in de mate van het mogelijke, ook rekening met het *opleidings- en vormingsperspectief* bij de NEET-jongeren. Opleiding en vorming zijn immers even belangrijke prioriteiten in hun

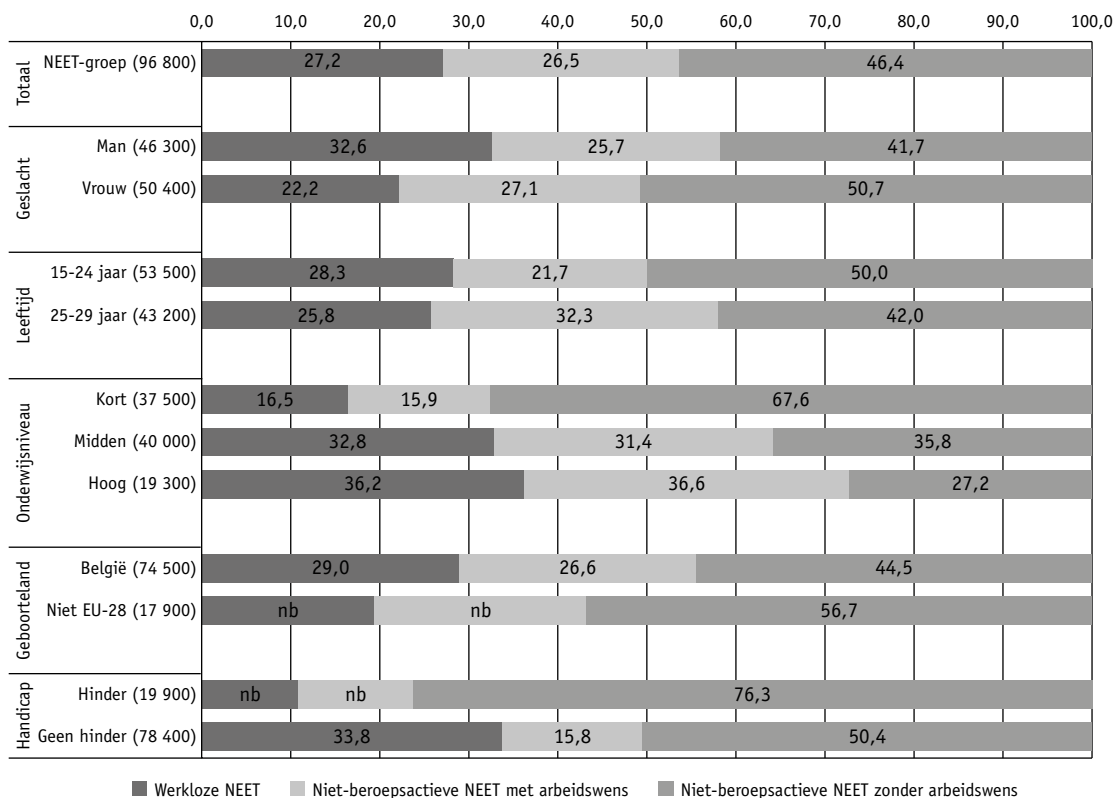
begeleiding. Via opleiding en onderwijs verwerven ze vaardigheden en bouwen ze kennis op die ze later kunnen gebruiken op de arbeidsmarkt en waarmee ze hun loopbaanperspectieven kunnen verbeteren. Bij de NEET-jongeren die geen al te sterke arbeidsmarktband lijken te hebben, analyseren we daarom hun zelf toegeschreven sociaaleconomisch statuut, waaronder ook opleiding en vorming valt.

Een arbeidsmarktperspectief op NEET-jongeren

De afstand tot de arbeidsmarkt bekijken we in eerste instantie via de objectieve arbeidsmarktpositie van de NEET-jongeren die we afleiden op basis van hun zoekgedrag, beschikbaarheid en wens om betaalde arbeid te verrichten. We splitsen de NEET-jongeren op in drie groepen: werkloze NEET, niet-beroepsactieve NEET met arbeidswens en niet-beroepsactieve NEET zonder arbeidswens. Werkloze NEET zijn volgens de ILO-criteria actief op zoek

Figuur 4.

Afstand tot de arbeidsmarkt van NEET-jongeren naar achtergrondkenmerken (15-29 jaar) (%) (Vlaams Gewest, 2019)

Noot: 'Nb' wijst op niet-betrouwbare gegevens wegens te kleine celtaantallen. Omwille van niet-betrouwbare gegevens voor de subcategorie 'geboren in EU-28 exclusief België' (geboorteland), zijn deze gegevens niet opgenomen in de figuur.
Bron: Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium) – EAK (Bewerking Steunpunt Werk)

naar werk en ook meteen beschikbaar voor werk. Zij hebben dus een duidelijke arbeidswens en inzetbaarheid, waardoor we inschatten dat ze slechts een beperkte afstand tot de arbeidsmarkt hebben. De niet-beroepsactieve NEET-jongeren voldoen niet aan de twee ILO-voorwaarden, waardoor ze verderaf lijken te staan van de arbeidsmarkt. Dit betekent niet noodzakelijk dat zij geen betaalde arbeid wensen te verrichten. Daarom delen we de niet-beroepsactieve NEET verder in naargelang ze wel of niet een arbeidswens hebben. Degenen met een arbeidswens dichten we een iets grotere afstand tot de arbeidsmarkt toe dan de werkloze NEET. Zij wensen wel te werken, maar ondernemen daartoe geen actief zoekgedrag en/of stellen zich niet meteen beschikbaar op voor de arbeidsmarkt. De

groep met de grootste afstand tot de arbeidsmarkt zijn de niet-beroepsactieve NEET zonder arbeidswens: zij zoeken niet naar werk, stellen zich niet beschikbaar voor werk en wensen ook geen betaalde job.

In figuur 4 visualiseren we de verdeling van de NEET-jongeren tussen 15 en 29 jaar oud volgens de afstand tot de arbeidsmarkt. Van de totale groep NEET-jongeren tussen 15 en 29 jaar is 27,2% werkloos, 26,5% niet-beroepsactief met arbeidswens en 46,4% niet-beroepsactief zonder arbeidswens. Ondanks dat het merendeel van de NEET-jongeren anno 2019 onder toe brengen is bij de niet-beroepsactieven (72,8%), is het belangrijk om op te merken dat meer dan de helft (53,7%) van alle

15- tot 29-jarige NEET-jongeren wel werk zoekt of wenst. Figuur 4 geeft de verdeling weer van deze drie groepen naar de reeds besproken achtergrondkenmerken. Het aandeel niet-beroepsactieve NEET zonder arbeidswens is opmerkelijk hoger voor personen met hinder door een handicap, aandoening of ziekte (76,3%), kortgeschoolden (67,7%) en personen die geboren zijn buiten de EU-28 (56,7%). Dit zijn dezelfde groepen waar we eerder in deze bijdrage ook een hogere NEET-ratio vaststelden. Niet alleen vinden we dus meer NEET-jongeren bij deze kwetsbare groepen terug, ook hun afstand tot de arbeidsmarkt lijkt dus groter. Ook vrouwen vinden we met 50,7% vaker terug bij de niet-beroepsactieve NEET zonder arbeidswens dan mannen (41,7%). Waar we bij de 15- tot 24-jarigen een eerder beperkte genderkloof constateren, is deze wel uitgesprokener bij de 25- tot 29-jarigen (niet in de figuur). In deze laatste groep is slechts 19,9% van de vrouwelijke NEET-jongeren werkloos tegenover 34,0% bij de mannen. In de niet-beroepsactieve-categorie hebben vrouwen vaker geen arbeidswens (48,9%) dan mannen (32,3%).

We verfijnen ten slotte de band van de NEET-jongeren met de arbeidsmarkt via twee bijkomende indicatoren. Een eerste indicator geeft aan welk deel van de NEET-jongeren, opgedeeld volgens de huidige arbeidsmarktpositie, ooit al betaalde arbeid verrichtte (tabel 2). Wie in het verleden al beroepsactief is geweest, dichteren we een kortere afstand tot de arbeidsmarkt toe dan iemand die geen werkervaring heeft. In totaal heeft bijna de helft (45,9%) van de 15- tot 29-jarige NEET-jongeren ooit al gewerkt. De hoogste percentages vinden we terug bij de werklozen (64,3%) en de niet-beroepsactieven met arbeidswens (65,5%). Hoewel die laatste categorie zich niet zoekend en/of beschikbaar opstelt voor de arbeidsmarkt, willen ze wel werken en heeft een meerderheid ook werkervaring wat het makkelijker kan maken om hen opnieuw aan te trekken tot de arbeidsmarkt. Daartegenover staan de niet-beroepsactieven zonder arbeidswens, van wie slechts 23,6% ooit werkte. Aangezien de meerderheid van hen werkervaring ontbreekt en er geen sprake is van zoekgedrag naar of beschikkingstelling voor werk, lijkt het moeilijk om hen terug richting de arbeidsmarkt te doen kijken. Wie lang werkloos of niet-beroepsactief blijft, raakt sneller vervreemd van de arbeidsmarkt en de eigen capaciteiten en verkleint zo op termijn zijn of haar arbeidskansen

(Gregg & Tominey, 2004; Eurofound, 2017). Toch zien we in het volgende onderdeel, dat een deel van hen wel een onderwijs- of vormingsperspectief kan hebben.

Tabel 2.

Ooit betaalde arbeid verricht naar huidige arbeidsmarktpositie (15-29 jaar) (Vlaams Gewest, 2019)

	%
Werkloos	64,3
Niet-beroepsactief	39,1
– met arbeidswens	65,5
– zonder arbeidswens	23,6
Totaal	45,9

Bron: Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium) – EAK (Bewerking Steunpunt Werk)

Als tweede verfijning bekijken we welk deel van de NEET-jongeren, afhankelijk van hun huidige arbeidsmarktstatuut, al dan niet ingeschreven is bij een officiële instantie (RVA of VDAB) en al dan niet een RVA-uitkering ontvangt (tabel 3). NEET-jongeren die gekend zijn bij de VDAB of RVA kunnen makkelijk gedetecteerd worden en de nodige ondersteuning aangeboden krijgen. In 2019 is 40,5% van alle NEET-jongeren tussen 15 en 29 jaar ingeschreven bij de VDAB of de RVA. De hoogste percentages vinden we terug bij de werkloze NEET: 80,3% van hen is ingeschreven en 44,3% ontvangt een uitkering. Daartegenover staan de niet-beroepsactieven met respectievelijk percentages van 25,7% en 12,3%. Bij de niet-beroepsactieven zijn het vooral diegene met een arbeidswens die ingeschreven zijn (48,6%). Ongeveer de helft van hen is ingeschreven en ontvangt een uitkering (23,2%). De NEET-jongeren zonder arbeidswens daarentegen zijn in grote mate niet gekend: slechts 12,6% van hen staat op de radar van de RVA of VDAB. Hen helpen die afstand tot de arbeidsmarkt te overbruggen is omwille van hun onzichtbaarheid een uitdaging voor de bevoegde instanties. De inschrijvings- en uitkeringspercentages zijn in het algemeen hoger voor de oudere NEET-jongeren: 25- tot 29-jarigen zijn vaker dan 15- tot 24-jarigen ingeschreven (45,7% versus 36,4%) en ontvangen vaker een uitkering (30,4% versus 13,3%).

Tabel 3.

Inschrijving bij RVA of VDAB door NEET-jongeren (15-29 jaar) (%) (Vlaams Gewest, 2019)

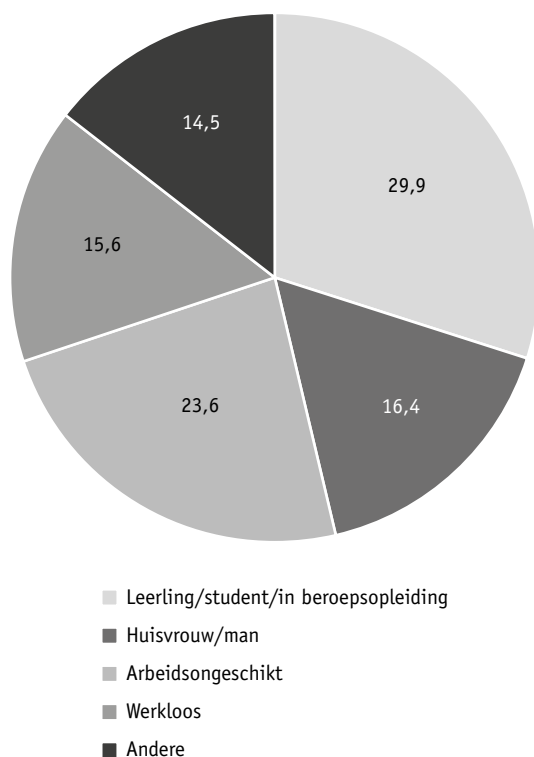
		Totaal aandeel ingeschreven bij RVA of VDAB	Aandeel ingeschreven met uitkering	Aandeel ingeschreven zonder uitkering
15-29 jaar	Werklozen	80,3	44,3	36,0
	Niet-beroepsactieven	25,7	12,3	13,4
	Met arbeidswens	48,6	23,2	25,4
	Zonder arbeidswens	12,6	Nb	Nb
	Totaal	40,5	21,0	19,6

Noot: 'Nb' wijst op niet-betrouwbare gegevens wegens te kleine cel aantallen.

Bron: Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium) – EAK (Bewerking Steunpunt Werk)

Figuur 5.

Zelf-gepercipieerd sociaaleconomisch statuut van niet-beroepsactieve NEET-jongeren (15-29 jaar) (%) (Vlaams Gewest, 2019)

Bron: Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium) – EAK (Bewerking Steunpunt Werk)

Een opleidings- of vormingsperspectief op NEET-jongeren

Om af te ronden analyseren we in figuur 5 de samenstelling van de niet-beroepsactieve NEET-jongeren op basis van het sociaal-economisch statuut dat zij zichzelf toeschrijven. Hiermee kunnen we bekijken of er toch een opleidings- of vormingsperspectief aanwezig is bij de NEET-jongeren die een grotere afstand tot de arbeidsmarkt laten optekenen. Dit opleidings- of vormingsperspectief blijkt bij een grote groep van de niet-beroepsactieve NEET weldegelijk aanwezig te zijn. Bijna een derde (29,9%) omschrijft zichzelf als 'leerling, student of in beroepsopleiding'. Bij de niet-beroepsactieve NEET zonder arbeidswens loopt dit percentage op tot 37,5%. Deze jongeren beschouwen we volgens de internationale definities toch als NEET omdat ze aangeven tijdens *de referentiemaand* geen onderwijs of opleiding te hebben gevolgd. Ze kunnen dus wel buiten deze referentiemaand onderwijs of opleiding volgen of beogen. Mogelijk gaat het hier om jonge schoolverlaters die enkele weken pauze inlassen vooraleer zich op de arbeidsmarkt te begeven, of om jongeren die een vervolgopleiding in het vooruitzicht hebben die nog moet starten. In deze gevallen behoren ze niet tot de prioritaire doelgroep in het NEET-beleid van de Vlaamse Regering. Het kan daarnaast ook gaan om jongeren die onregelmatig deelnemen aan de lessen in het onderwijs.

Ongeveer een kwart (23,6%) van de 15- tot 29-jarigen geeft aan arbeidsongeschikt te zijn. De derde

grootste groep zijn de huisvrouwen en -mannen (16,4%). Nog 15,6% omschrijft zijn of haar situatie als die van een werkloos persoon ook al zijn ze niet-beroepsactief. Deze groep voldoet niet aan de strenge ILO-definitie van werkloosheid die in de EAK gehanteerd wordt. Het is aannemelijk dat ze aan een van de voorwaarden voldoen, namelijk dat ze wel hebben gezocht naar werk zonder zich direct beschikbaar te stellen, of dat ze wel beschikbaar zijn voor werk maar niet hebben gezocht. Tot slot is er een restgroep van 14,5%. Uit deze samenstelling blijkt opnieuw dat de NEET-groep uit heel wat uiteenlopende profielen bestaat.

Conclusie

De NEET-ratio (acroniem voor 'Not in Education, Employment or Training') geeft het aandeel jongeren weer dat niet aan het werk is en geen onderwijs of opleiding volgt. Het aandeel NEET-jongeren in Vlaanderen lijkt nog steeds aan een herstel bezig na de economische en financiële crisis van 2008-2009. De NEET-ratio is sinds 2013 aan het dalen en komt stilaan in de buurt van het niveau van 2008. Ook in Europees perspectief scoort Vlaanderen relatief goed: met een aandeel van 7,5% 15- tot 24-jarige NEET-jongeren sluit Vlaanderen op Europees vlak aan bij de landen met de laagste NEET-ratio's. De overige gewesten bevinden zich in de onderste helft van de Europese rangschikking (dus bij de hoogste NEET-ratio's).

De COVID-19-pandemie zal waarschijnlijk roet in het eten gooien en de positieve evolutie van de NEET-ratio van de laatste jaren stevig onder druk zetten, zoals dit gebeurde tijdens de vorige financieel-economische recessie. Het is dan ook zaak om voldoende te blijven inzetten op deze specifieke groep jongeren.

Onze analyse van de NEET-jongeren naar achtergrondkenmerken geeft daarbij aan dat er verschillende groepen bijkomende aandacht verdienen omdat ze kwetsbaarheden cumuleren. We wezen erop dat met name personen geboren buiten de EU-28, jongeren met een arbeidshandicap, kortgeschoolden en vrouwen (binnen de groep van de 25- tot 29-jarigen) oververtegenwoordigd zijn bij de NEET in vergelijking met de totale jongerenpopulatie. Bovendien toonden onze uitdiepingen

op basis van het zoekgedrag, de beschikbaarheid en de arbeidswens aan dat deze deelgroepen het vaakst een grotere afstand tot de arbeidsmarkt hebben. We vonden hen immers in relatief grote getale terug bij de niet-beroepsactieve NEET zonder arbeidswens.

Het is vooral deze groep van niet-beroepsactieve NEET zonder arbeidswens die de meeste zorgen baart binnen de NEET-jongeren. Het gaat om bijna de helft van alle NEET tussen 15 en 29 jaar. Naast het ontbreken van een zeker werkmotief heeft slechts een minderheid van hen ervaring met werk (23,6% verrichte ooit betaalde arbeid). Zowat negen op de tien van hen (87,4%) is bovendien niet gekend bij VDAB of RVA en kan dus via deze manier geen beroep doen op enige vorm van begeleiding. Op basis van het zelf toegeschreven sociaal-economisch statuut, stelden we wel vast dat meer dan een op de drie van deze groep jongeren zichzelf toch omschrijft als leerling, student of in beroepsopleiding. Dat neemt echter niet weg dat nog een aanzienlijk aandeel van hen geen of weinig voeling met arbeidsmarkt of onderwijs lijkt te hebben

Op basis van onze uitgebreide profielschets kunnen we concluderen dat de NEET een zeer heterogene groep jongeren omvat. Dit benadrukt nogmaals het belang van een persoonlijke aanpak bij de begeleiding van NEET-jongeren naar een baan of opleiding. Er is verder nood aan een aanpak die ook rekening houdt met de gevoeligheden van de verschillende kwetsbare groepen die vervat zitten in de NEET, zeker bij zij met een grote afstand tot de arbeidsmarkt en het onderwijs (zie ook Scholiers & Herremans, 2016). Met dit onderzoek boden we opnieuw een zicht op enkele relevante kenmerken van de NEET-jongeren. Daarnaast is het noodzakelijk om verder in te zetten op aanvullend kwantitatief en kwalitatief onderzoek dat bijkomende inzichten kan bieden op de NEET-jongeren in Vlaanderen en dat rekening houdt met de heterogene groep die zij zijn. Hoe percipiëren verschillende NEET hun afstand tot de arbeidsmarkt en welke betekenis hechten zij aan werk of onderwijs? Hoe speelt hun verleden een rol in hun toekomstplannen? Welke culturele, sociale, institutionele, financiële, ... drempels ervaren zij en zijn er mogelijkheden om hierop in te spelen om hun band met onderwijs en arbeidsmarkt opnieuw te versterken?

Vanuit het Steunpunt Werk blijven we alvast deze belangrijke thematiek opvolgen en mag u de komende tijd nog bijkomende studies van ons verwachten.

Ines Penders
Pieter-Jan De Graeve
Sarah Vansteenkiste
Steunpunt Werk

Bibliografie

- Baert, S., De Vos, A., Marx, I., Struyven, L., Vansteenkiste, S., Van der Beken, W. (2020). *Expertenadvies Relancebeleid Vlaamse Arbeidsmarkt*. Brussel: Departement Werk en Sociale Economie.
- Chung, H., Bekker, S., & Houwing, H. (2012). Young people and the post-recession labour market in the context of Europe 2020. *Transfer: European Review of Labour and Research*, 18(3), 301-317.
- De Smet, R., Penders, I., Sourbron, M., Vansteenkiste, S., Boey, R., Van Langenhove, H., & Van Onacker, E. (2020). *Tendrapport 2020: Kwetsbare groepen op de Vlaamse arbeidsmarkt*. Brussel/Leuven: Departement Werk en Sociale Economie/Steunpunt Werk.
- Desseyn, J., & Hoefnagels, K. (2015). NEET-jongeren in Antwerpen. Een kwantitatief en kwalitatief onderzoek over NEET in de stad. *Over.Werk. Tijdschrift van het Steunpunt Werk*, 25(4), 97-103. Leuven: Steunpunt Werk en Sociale Economie / Uitgeverij Acco.
- Desseyn, J., Hoefnagels, K., & Vandekerke, M. (2016). Participatie uitgedaagd: NEET-jongeren aan het woord. In I. Pannecoucke, W. Lahaye, J. Vranken, & R. Van Rossem (Eds.), *Armoede in België -Jaarboek 2016* (pp. 297-316). Gent: Academia Press.
- Eurofound. (2017). *Long-term unemployed youth: Characteristics and policy responses*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Gregg, P., & Tominey, E. (2004). *The wage scar from youth unemployment* (CMPO Working Paper Series No. 04/097). Bristol: University of Bristol.
- OECD. (2016). The NEET-challenge: what can be done for jobless and disengaged youth? *In Society at a Glance 2016: OECD Social Indicators*. Paris: OECD Publishing.
- Scholiers, B., & Herremans, W. (2016). Wel jong, niet NEET. Een analyse van de NEET-jongeren in Vlaanderen. *Over.Werk. Tijdschrift van het Steunpunt Werk*, 26(1), 82-91. Leuven: Steunpunt Werk / Uitgeverij Acco.
- Vansteenkiste, S., Sourbron, M., Scholiers, B., Van Onacker, E., De Graeve, P., & De Smet, R. (2019). *Een inclusieve benadering van het arbeidspotentieel van de Vlaamse bevolking op basis van enquête- en administratieve data* (Werk.Rapport 2019 nr.1). Leuven: Steunpunt Werk.